

KOMUNIKACE, ONTOGENEZE ŘEČI, JAZYKOVÉ ROVINY

Komunikace

- ▣ Z latinského „communicatio“
- ▣ lidská schopnost užívat výrazové prostředky k vytváření a udržování mezilidských vztahů.
- ▣ **Komunikační schopnost**
individuální schopnost vědomě používat jazyk.

Formy komunikace

3 formy komunikace: *verbální, neverbální a činem.*

▣ *Verbální:*

▣ *Nonverbální:*

- můžeme je dělit na vokální (=kvalita hlasu, způsob mluvení), a nonvokální (=mimika, gestika, haptika,...)

Význam komunikace

- ▣ rozvoj vnitřní řeči a myšlení
- ▣ rozvoj sociálních vztahů
- ▣ získávání a předávání informací
- ▣ význam pro vzdělávání
- ▣ pro rozvoj člověka jako společenské bytosti

Proces komunikace

▣ 4 prvky, které se navzájem ovlivňují:

1) Komunikátor –

2) Komunikační kanál –

3) Komuniké –

4) Komunikant –

Etapy komunikace

1. *ideová geneze* - vznik myšlenky,
2. *zakódování* - kódování myšlenky
3. *přenos* - vysílání zakódované zprávy
4. *příjem* - okamžik, kdy symboly dojdou k příjemci
5. *dekódování* - interpretace
6. *akce* - využití informace

Narušená komunikační schopnost

= NKS

- ▣ stav, kdy některá jazyková rovina, nebo i několik rovin současně, komunikačního procesu působí interferenčně (rušivě) vzhledem ke komunikačnímu záměru jednotlivce
- ▣ NKS se týká:

Jazykové roviny v ontogenezi lidské řeči

4 jazykové roviny:

- *Foneticko-fonologická (zvuková)*
 - důležitým diagnostickým momentem je **období 6. - 9. měsíce** - přechod z pudového žvatlání do napodobivého
 - **pravidlo nejmenší námahy,**

- *Lexikálně-semantická (slovní zásoba)*
 - Rozvoj této roviny trvá celý život
 - 10. měsíc - počátky pasivní slovní zásoby (
 - 1 rok - první slova
 - rozeznáváme:
 - **první věk otázek -**
 - **druhý věk otázek -**(rozvoj aktivní i pasivní slovní zásoby)
 - 3. až 4. rok - zná své jméno a příjmení, chápe rozdíl, první básničky
 - konec předškolního období - dítě by mělo umět samostatně vyprávět své zážitky
 - *Slovní zásoba:*

- *Morfologicko-syntaktická rovina (gramatická)*
 - odráží úroveň mentálního vývoje
 - lze ji zkoumat až kolem 1 roku života - období prvních slov
 - **První slova - jednoslovné věty**
 - **slovní druhy:**
 - nejdříve podstatná jména, onomatopoea (zvukomalebná citoslovce), později slovesa
 - 2,5 až 3 roky - přídavná jména, osobní zájmena, skloňování
 - nejpozději: číslovky, předložky a spojky
 - **učení transferem (přenosem):**
 -
 - do 4 let je to přirozený jev

- *Pragmatická (sociální aplikace)*
 - uplatnění **komunikace v sociální interakci**
 - od 2. - 3. roku dítě chápe **roli komunikačního partnera** po 3. roce - snaha komunikovat
 - 4 roky - komunikace adekvátní situaci
 - řeč získá **regulační funkci**

Ontogeneze řeči

I. Prenatální období

II. Předřečové stádium = přípravné =
preverbální

III. Vlastní vývoj řeči

- ▣ fáze pragmatizace -
- ▣ fáze sémantizace -
- ▣ fáze lexemizace -
- ▣ fáze gramatizace -
- ▣ fáze intelektualizace -

▣ Prenatální období

- olizování pupeční šňůry, nitroděložní kvílení, škytání, dumláni palce

▣ Předřečové stádium = preverbální

- novorozenecký křik – reflexní reakce na změnu dýchání
- 2. - 3. týden reakce sacími pohyby na hlas matky,
- 6. týden změna křiku –
- 2. - 3. měsíc reakce úsměv na úsměv, objevuje se měkký hlasový začátek, broukání
- 3. měsíc pudové žvatlání,
- 3. - 4. měsíc dítě reaguje broukáním na promluvu matky
- 6. - 8. měsíc období napodobivého žvatlání -
- 10. měsíc stádium rozumění řeči -

▣ Stadium vlastního vývoje řeči

■ Sémantizace

1. rok - jednoslovní věty tvořené zdvojením jednoduchých slabik, dítě na požádání ukáže kde má některé části těla

1.-1,5 roku - výrazné zapojení prozodických faktorů řeči

1,5-2 roky - hraje si se slovy, dvouslovné věty, první věk otázek

▪ Lexemizace

2 - 2,5 - víceslovné věty, dítě rádo komunikuje, pomocí řeči se snaží dosáhnout svých cílů

2,5 - 3 - obvykle už dovede říct své jméno, kolem 3. roku chápe pojmy já a moje, ovládá výslovnost přibližně 2/3 souhlásek

■ Gramatizace

3 - 3,5 - zobecňování slov, rozvoj abstrakce,
druhý věk otázek

3,5 - 4 - vymizení dysgramatizmů,
reprodukce krátké básničky,

■ Intelektualizace

4.-5 rok – všechny slovní druhy, pro foneticko-fonologickou rovinu je charakteristické přetrvávání nesprávné výslovnost tzv. těžkých hlásek

5.-6. rok - projev se čím dál víc přibližuje řeči dospělých

po 6. roce – neustálé zlepšování schopnosti komunikace